

ERZURUM POLİS MEKTEBİ
Erzurum Police School

Dr.Erkan CEVİZLİLER*

ÖZ

İstanbul Polis Mektebi'nin istenilen başarıyı sağlamış olmasından dolayı, Meşrutiyet dönemi hükümetleri tarafından ülkenin belli başlı merkezlerinde polis mektepleri açılmaya başlandı.

Bu doğrultuda 1911'de Erzurum'da bir polis mektebi açılması kararlaştırıldı. Açılacak olan mektebin müdürlüğüne de Bedri Bey tayin edildi. Bedri Bey, Erzurum'a gelip görevine başlamış olmasına rağmen, uygun bir binanın bulunamamasından dolayı mektebin açılışı bir müddet gecikti. Sorunun çözümünden sonra Erzurum Polis Mektebi 27 Kasım 1911'de açılabilirdi.

Mektebin öğrencileri Erzurum Vilayeti ile bu vilayete komşu olan diğer vilayetlerden gelmekteydi. Geniş bir ders müfredatı ve eğitim-öğretim kadrosu bulunan Erzurum Polis Mektebi, varlık gösterdiği süre içerisinde bir takım zorluklarla karşılaştı. Ancak fedakar çalışmalar ile zorlukların üstesinden gelebildi. Ne var ki I. Dünya Savaşı Erzurum Polis Mektebi'nin de sonu oldu

Anahtar Sözcükler: Erzurum, Polis Mektebi, Eğitim, II. Meşrutiyet

ABSTRACT

As Istanbul Police School accomplished the desired success, some police schools were started to open in some certain centres of the country by the governments of Constitutional Monarchy reign.

In this direction, a police school was decided to open in Erzurum at 1911. Bedri Bey was appointed to the director of this new police school. Although he came Erzurum and was ready for his duty, the opening ceremony of this school was delayed for a while because there was no suitable building. After the solution of the problem, Erzurum Police School was able to be opened on 27 November 1911.

The students of this school came from Erzurum province and its other neighbour provinces. Having a broad curriculum and teaching staff, Erzurum Police School had to put up with some difficulties during its existence. But, as a result of courageous works the school was able to cope with the difficulties. However, The First World War led to the end of Erzurum Police School.

Key Words: Erzurum, Police School, Education, The Second Constitutional Monarchy

Giriş

Tanzimat Dönemi'ne değin Osmanlı Devleti'ndeki asayiş ve iç güvenlik işleri yalnızca bir elden değil, birkaç elden idare edilmekteydi. Örneğin, "İstanbul'da Yeniçeri Ağası ve sonra Serasker, Topçubaşı ve sonra Tophane Müşiri, Kaptanı Derya ve sonra Bahriye Nazırı, Bostancı Başı (padişahın saraylar ve bahçeler muhafızı) ve en sonra da Zaptiye Müşiri kendilerine ayrılan belirli bölgelerde bu işlerle meşgul olmaktadır."

Osmanlı Devleti'nde, askeri güçlerden ayrı olarak polis memurlarının var olmaya başlaması, ancak Tanzimat sürecinde 1845'te Polis Teşkilatı'nın kurulmasıyla gerçekleşmişti. Fakat bu gelişme oldukça kısa sürmüş ve 1846'da kurulan Zaptiye Müşiriyeti'yle birlikte asayiş ve iç güvenlik işindeki askeri sistem yeniden tesis edilmişti.

* Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Öğretim Üyesi, Erzurum

¹ Osman Ergin, Türk Maarif Tarihi, 3-4, İstanbul, 1977, s.1176.

Bu müşiriyet, başta jandarma ve polis olmak üzere, asayiş ve iç güvenlik işinden sorumlu bütün unsurların aynı örgüt çatısı altında birleştirilmesi anlamına geliyordu.²

Polis teşkilatının ciddi manada ıslahı 1880 yılında gerçekleştirilebilmişti. Çünkü bu dönemde “geniş kadrolu bir polis teşkilatı kurulmuş, şehirler mıntikalara ayrılmış ve her mıntıkaya bir polis bölüğü verilmişti.”³

Bu tarihlerde polis teşkilatının ciddi olarak ıslah edilmesi konusu, 4 Aralık 1879 tarihinde emniyet işlerinin Zaptiye Müşiriyetinden alınarak Seraskerlik makamına verilmesi ve ardından adının Zaptiye Nezareti olarak belirlenmesiyle başlamıştı. Vücuda getirilen Zaptiye Nezareti'nin görev ve yetkileri, önceleri İstanbul ve çevresinin güvenlik işleri olarak belirlenmişti. Daha sonra bu görev ve yetkiler memleketin her tarafında kurulan polis teşkilatının idaresi olarak genişletilmişti. Bu kurum günümüzdeki Emniyet Genel Müdürlüğü'nün görevini üstlenmişti.⁴

Yine bu süreçte, polislerin eğitimi işi gündeme alınmış ve 1889 yılında, hukuksal bilgileri artırmak amacıyla bir polis dershanesi açılmıştı.⁵ Bu dönemlerde polis memurları her ne kadar okur yazar kişiler arasından seçiliyor idiyse de adli ve hukukî işlerde bunun yeterli olmayıp, hukukî bilgilere şiddetle ihtiyaç duyulması, bu bilgilere vakıf polisler yetiştirmek üzere belirtilen dershanenin açılmasını gerekli kılmıştı.⁶

Açılan bu ilk polis eğitim biriminde verilen derslere İstanbul'daki polis, çavuş ve polis komiserleri katılmıştı. Ceza Yargılamaları Usulü ve Ceza Kanunuyla ilk

² Ferdan Ergut, Modern Devlet ve Polis Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Toplumsal Denetimin Diyalektiği, İstanbul, 2004, s.106.

³ Hasan Ali Koçer, Türkiye'de Modern Eğitim'in Doğuşu ve Gelişimi (1773-1923), İstanbul, 1991, s.162.

⁴ İhsan Birinci, “Emniyet Teşkilatımızın Tarihçesi”, Hayat Tarih Mecmuası, İstanbul, II / 12 (Ocak 1966), s.80. Zaptiye Nezareti 1909 yılına kadar varlığını sürdürdü. 1908 yılında ilan edilen II. Meşrutiyet'ten sonra, Fransız ve Alman polis teşkilatları esas alınarak polis teşkilatının yeniden düzenlenmesi kararlaştırıldı. Nitekim 22 Temmuz 1909 tarihinde çıkarılan “İstanbul Vilayeti ve Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Teşkilatına dair Kanun” ile Zaptiye Nezareti kaldırılarak, yerine Dahiliye Nezareti'ne bağlı Emniyet-i Umûmiye Müdürlüğü kuruldu. Emniyet-i Umûmiye Müdürlüğü, Ankara'da Millî Hükümet Emniyet-i Umûmiyesi kuruluncaya kadar varlığını devam ettirmişti. Konumuzu teşkil eden Erzurum Polis Mektebi'nin idaresi, ülkedeki diğer polis mektepleriyle birlikte, 9 Aralık 1913'te çıkarılan “Dahiliye Nezareti Teşkilat Nizamnamesi'nde” yer alan, Emniyet-i Umûmiye Müdüriyeti'nin görevleri arasında yer almıştı. (Celal Şimşek- Hulki Ömrüzun- Nevzat Sönmez, Emniyet Teşkilatı (Polis Meslek Hukuku), Ankara, (T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Akademisi Başkanlığı), Aralık 2001, s.7.

⁵ Koçer, Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi (1773-1923), s.162.

⁶ Ergin, Türk Maarif Tarihi, 3-4, s.1178.

Soruşturma hususlarında haftada iki gün ve bir buçuk saat eğitime tabi tutulan personelin, yapılan sınavda başarılı olmaları halinde yükseltilmeleri ve ödüllendirilmeleri gerçekleştirilmekteydi.⁷

Fazla uzun sürmediği anlaşılan bu polis dershanesinden sonra, polislerin daha iyi şartlarda eğitim görebilmesi fikri yeniden gündeme getirilmişti. Bu konuda, eşkıya çetelerinin Rumeli'de hadiseler çıkararak asayiş bozmaları ve bunu fırsat olarak değerlendiren Batılı Devletlerin siyasî müracaatlar yoluyla müdahale ederek, azınlıkların hukukunu muhafaza etmek bahanesiyle yabancı polis memurlarının asayiş temin etmelerini istemeleri, itici önemli bir unsur olmuştu.⁸ Zira Avrupalıların asayiş ve güvenliği kendileri sağlama yönündeki istekleri reddedilmiş ve tartışmalı görüşmelerden sonra asayiş ve güvenliğin Osmanlı zabıta kuvvetlerince sağlanması kabul görmüş olmasına rağmen, asayiş ve güvenliği sağlayacak Osmanlı polis ve jandarmasının eğitilmesi konusunda ısrar eden Avrupalıların isteği kabul edilmiş ve bir grup yabancı zabitin, oluşturulacak polis eğitim biriminde görev almaları uygun görülmüştü.⁹

Bundan sonradır ki, Belçikalı Binbaşı Leon Bozo'nun müdürlüğünde Osmanlı Devleti'nin ilk polis mektebi 1907 yılında Selanik'te açıldı. Mektebin öğrencilerini Selanik, Üsküp ve Manastır vilayetlerinden aralıklarla gönderilen polis komiseri ve memurları oluşturuyordu. Ancak 1908 devriminin Müfettiş-i Umûmîlik Teşkilatı'nı kaldırmasıyla, bu okul faaliyetini iletilemeden kapatıldı ve yabancı subaylar da ülkelerine geri gönderildi.¹⁰

Ancak II. Meşrutiyet'in ilanından sonra da polislerin eğitimi unutulmuş bir mesele olmamıştı. Meşrutiyetin ilanını müteakip İstanbul'a gelen zabitlerden Feridun Bey'in İstanbul Polis Teşkilatı hakkında gazetelerde makalelerinin yayınlanması üzerine, Zaptiye Nezaretinde bulunan Erkan-ı Harbiye Feriki Sami Paşa konuyla ilgilenmiş ve Feridun Bey'le görüşmesinden sonra, İstanbul'da bir polis mektebinin açılması kararlaştırılmıştı. Mektebin projeleri yapıp hazırlıkları tamamlanıncaya kadar, Feridun

⁷ Eyüp Şahin, 1907'den 2000'e Polis Okulları, Ankara, 2001, s.14; Emniyet Genel Müdürlüğü Arşiv Belgeleriyle Gerçekler- Osmanlı'dan Günümüze Emniyet Mensuplarının Özlük Dosyalarındaki Diploma, Sertifika ve Üniformalı Resimler, Ankara, (Emniyet Genel Müdürlüğü Araştırma ve Planlama ve Koordinasyon Daire Başkanlığı Yayınları), 2002, s.12.

⁸ Derviş Okçabol, Zabıta Tarihi, (III. Kitap) (2. Basım), Ankara, 1940, s.174; Ergin, Türk Maarif Tarihi, 3-4, s.1497.

⁹ Şahin, 1907'den 2000'e Polis Okulları, s.16; Emniyet Genel Müdürlüğü Arşiv Belgeleriyle Gerçekler, s.12; Bu tarihlerde merkezi Selanik olmak ve Selanik, Manastır, Üsküp vilayetlerini kapsamak üzere Rumeli Vilayetleri Müfettiş-i Umûmîliği tesis edilmiş, Hüseyin Hilmi Paşa umûm müfettiş olarak tayin olunmuştu. (Okçabol, Zabıta Tarihi, s.174.)

¹⁰ Ergin, Türk Maarif Tarihi, 3-4, s.1497-1498; Okçabol, Zabıta Tarihi, s.174-175; Koçer, Türkiye'de Modern Eğitim'in Doğuşu ve Gelişimi (1773-1923), s.213; Mustafa Ergün, II. Meşrutiyet Devrinde Eğitim Hareketleri (1908-1914), Ankara, 1996, s.252.

Bey tarafından Şehzadebaşı'ndaki Ferah Tiyatrosu'nda İstanbul polis ve komiserlerine, gruplar halinde hürriyetin faydaları, ahlak ve mesleki bilgilere dair konferans şeklinde dersler verilmeye başlandı.¹¹

Bu yeni dönemde açılması kararlaştırılan İstanbul Polis Mektebi, 1909 yılı Haziran ayı sonlarında Yıldız Sarayı içinde kuruldu. "Öğretim süresi altı ay olan bu okulun ilk öğrencileri, 250'si İstanbul ve 150'si taşra karakollarından olmak üzere toplam 400 kişiydi."¹² Okulun ders programında ise, "Kavanin, Polis Nizamnamesi, Telefon ve Telgraf Muhaberesi, Beden Terbiyesi, Eskrim, Otomobil ve Makine Sevk ve İdaresi, Meslek Terbiyesi ve Fiili Hizmet, Atış Nazariyesi, Acil Müdatat ve Hıfzıssıhha, Daktiloskopi ve Fotoğraf, Hesap, Tahrir Usulü" dersleri yer almaktaydı.¹³

İstanbul'da açılan bu polis mektebinin istenen başarıya ulaşmasından sonra, Meşrutiyet dönemi hükümetleri Osmanlı ülkesinin belli merkezlerinde polis mektepleri açmaya başladı.¹⁴ 1909 yılından itibaren Selanik, Beyrut, Erzurum, Bağdat, Adana ve Trabzon'da polis mektepleri açıldı.¹⁵

Erzurum Polis Mektebi'nin Açılışı

Erzurum Polis Mektebi'nin açılması, Emniyet-i Umûmiye Müdüriyeti tarafından, Rumî 1327 (1911/1912) yılının Muvazene-i Maliye Kanunu'na binaen kararlaştırılmıştı.¹⁶ Polis teşkilatını ülkenin ihtiyaçlarına uygun surette yetiştirmek ve donanımlı hale getirmek amacıyla önceden İstanbul, Selanik ve Beyrut'ta açılan polis mekteplerinin önemli faydalar sağlamış olması, müdüriyetin diğer bölgelerdeki polis memurlarının ve polisliğe yeni kabul edilecek kişilerin iyi hale getirilmesi için harekete geçmesine sebep olmuştu. Bu meyanda, 1911 (1327) yılında Erzurum'da bir polis mektebinin açılması ve

¹¹ Ergin, Türk Maarif Tarihi, 3-4, s.1498; Okçabol, Zabıta Tarihi, s.176.

¹² Ergün, II. Meşrutiyet Devrinde Eğitim Hareketleri (1908-1914), s.252.

¹³ İhsan Birinci, "İlk Polis Okulları", Hayat Tarih Mecmuası, İstanbul, I/3 (Nisan 1966), s.90; Okçabol, Zabıta Tarihi, s.180. İstanbul'da açılan bu polis okulu, Yıldız Sarayı'nın eski Mabeyn Dairesi'nde faaliyete başlamıştı. Okulun ilk müdürü Hareket Ordusu subaylarından Ahmet (Erner) Bey'di. Müdürlüğe tayin edilen Ahmet Bey, açılacak polis okulu için Hicaz Valisi Ahmet Ratib Paşa'nın Acıbadem'deki kasrının tahsis edilmesini teklif etmiş ise de, Sadrazam Mahmut Şevket Paşa okulun Bâb-ı Âlî'nin muhafazası için bir yedek kuvvet olmasının gerektiğini, bunun için Acıbadem'in uzak olduğunu söyleyerek, okul için Yıldız Sarayı'ndaki Mabeyn Dairesi'ni uygun görmüştü. Bunun üzerine okul belirttiğimiz üzere burada açılmıştı. Yer sorununun hallinden sonra geniş bir eğitim-öğretim kadrosuyla faaliyete başlayan İstanbul Polis Mektebi'ne, yalnız İstanbul'dan değil ülkenin çeşitli yerlerinden polis ve komiserler gönderiliyordu. (Birinci, "İlk Polis Okulları", s.88-89.)

¹⁴ Emniyet Genel Müdürlüğü Arşiv Belgeleriyle Gerçekler, s.13.

¹⁵ Ergün, II. Meşrutiyet Devri'nde Eğitim Hareketleri (1908-1914), s.252; Okçabol, Zabıta Tarihi, s.180; Birinci, "İlk Polis Okulları", s.90.

¹⁶ Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umûmiye Müdüriyeti Tahrirat Kalemi (BOA, DH. EUM. THR), 66 / 73, sayfa: 1.

açılacak olan mektebe Erzurum Vilayeti Polis Teşkilatı ile bu vilayete komşu olan veya münasebeti bulunan Van, Bitlis, Mamuretülaziz (Elazığ), Diyarbakır ve Sivas vilayetlerinin polis teşkilatının kabul edilmesi uygun görülmüştü.¹⁷

Erzurum'da açılması kararlaştırılan polis mektebinin ilk müdürlüğüne, Emniyet-i Umûmiye Müdürlüğü'nce Mülazım-ı Evvel Bedri Bey tayin edilmişti. Mektebin kurucu müdürlüğü görevini üstlenecek olan Bedri Bey, önce Selanik, ardından İstanbul Polis Mekteplerinin Dahiliye müdürlüklerinde bulunmuş ve buradaki hizmetleri beğenildiği için Erzurum'da açılacak olan mektebe görevlendirilmişti.¹⁸

Mektebin açılmasının kararlaştırılması ve müdürlüğüne Bedri Bey'in tayin edilmesinin ardından, durum Erzurum Vilayeti'ne 19 Haziran 1911 (6 Haziran 1327) tarihinde Emniyet-i Umûmiye Müdüriyeti'nce bildirilmişti. İlgili yazıda mektebin açılmasının gerekçesi anlatıldıktan sonra, mektebin müdür ve kavânin mualliminin ismini zikreden kadro pusulası ek olarak belirtilmişti. Yazıda ayrıca mektebin diğer öğretim kadrosu için, vilayetteki askeri zabıtanın uygun olanların talepleri olur ise onların atamalarının yapılması istenmiş, bu gerçekleştirilemediği takdirde öğretim kadrosu için uygun kişilerin yine merkezden tayin edileceği bildirilmişti. Müteakiben de mektebin vakit geçirilmeden açılması ve eğitim öğretime başlatılması istenmiş ve eğitim öğretime tabi tutulacak öğrenci miktarının tahmini olarak belirlenip uygun bir binanın tahsis edilmesi veya uygun bir binanın kiralanarak mektep yapılması istenmişti.¹⁹

Vilayete bu yazının gönderilmesi ve mektep müdürü Bedri Bey'in Erzurum'a gelerek görevine başlamış olmasına rağmen, uygun binanın tedarik edilememesi mektebin açılmasına engel teşkil ediyordu. Nitekim Erzurum Polis Mektebi Müdürü Bedri Bey tarafından 21 Eylül 1911 (8 Eylül 1327) tarihinde Emniyet-i Umûmiye Müdüriyeti'ne gönderilen telgrafta bu durum belirtilmiş ve sorunun çözümü için talepte bulunulmuştu.

Bedri Bey telgrafında; Erzurum Gureba Hastahanesi'nin senelik iki yüz lira bedel ile polis mektebine kiralanmasının İdare ve Belediye Meclislerince kararlaştırılmış olduğunu, ancak belediyeye ait bazı sebeplerden dolayı bundan vazgeçildiğini ve şehirde bu iş için hususî bir emlak da bulunamamasından dolayı, mektebin açılmasının mümkün olmadığını belirtmişti. Mektep Müdürü telgrafında ayrıca; İstihkâm Taburu'nun tasarrufunda bulunan ve jandarma kışası olarak kullanılan bir binanın mektep yapılmaya elverişli olduğunu ifade etmiş ve İstihkâm Taburu'nun boş bir binaya nakledilerek, buranın Polis Mektebi'ne tahsisi için Harbiye Nezareti'ne müracaatta bulunulmasını istirham etmişti.²⁰

¹⁷ BOA, DH. EUM. THR, 66 / 71, sayfa: 1/1.

¹⁸ BOA, DH. EUM. THR, 66 / 73, sayfa: 1.

¹⁹ BOA, DH. EUM. THR, 66 / 71, sayfa: 1/1-1/2.

²⁰ BOA, DH. EUM. THR, 70 / 3, sayfa: 2.

Bu müracaat üzerine durum Emniyet-i Umûmiye Müdüriyeti'nce Harbiye Nezareti'ne bildirilmiş²¹ ve 27 Eylül 1911 (14 Eylül 1327) tarihi itibarıyla Erzurum Vilayeti'ne bir yazı gönderilmişti. Bu yazıda Mektep Müdürü'nün müracaatından bahsedilerek, durumun Harbiye Nezareti'ne bildirildiği, ancak vilayetçe de gerekli müracaatın yapılması gerektiği dile getirilmiş, ayrıca mümkün olursa İstihkâm Taburu binasının, aksi takdirde uygun başka bir binanın bulunarak mektebin bir an önce açılması istenmişti.²²

Bu istemden kısa bir müddet sonra bina sorununun çözüme kavuşturulmasıyla, 27 Kasım 1911 (14 Teşrin-i Sani 1327) tarihinde Erzurum Polis Mektebi'nin resmî açılışı gerçekleştirildi.²³

Mektebin açılışında Erzurum Valisi Mehmet Emin (Yurdakul) Bey başta olmak üzere, vilayetteki devlet görevlileri, ulemanın önde gelenleri, gayrimüslim cemaatlerin ruhani liderleri, belediye azaları, esnaf ve eşrafın ileri gelenleri, mahalli gazetelerin sahipleri, resmî ve hususî okulların müdürleri, İttihat ve Terakki Cemiyeti ile Ermeni Taşnaksutyun Cemiyetlerinin mütevellî heyetleri ve erkân-ı cemiyetten bazıları hazır bulunmuştu.²⁴

Mektebin açılış merasiminde, önce Sanayi Mektebi bandosu tarafından marş çalınmış, ardından da Mektep Müdürü Bedri Bey tarafından mektebin açılış gayesini ifade eden bir konuşma yapılmıştı. Bundan sonraki konuşmaları müteakiben mektebin bahçesine girilerek kurban kesilmişti. Yapılan törenin ardından mektebe kabul edilen öğrenciler dershaneye alınarak, Kavânîn Muallimi İsmail Efendi tarafından Emniyet Umûm Müdürü namına ilk ders verilmişti.²⁵

Mektebin Binası ve Ders Müfredatı

Erzurum Polis Mektebi'nin açılışında bina tedariki konusunda sorunlar yaşandığı ve sorunun çözümünden sonra açılışın 27 Kasım 1911 tarihinde gerçekleştirilebildiği ifade edilmişti.

Sorunun nasıl çözüldüğü ve mektebin açılışının hangi binada gerçekleştirildiği tespit edilememiş olsa da, sonraki dönemlere ait bazı belgelerden, mektebin kiralanmış

²¹ BOA, DH. EUM. THR, 70 / 3, sayfa: 1/1.

²² BOA, DH. EUM. THR, 70 / 1, sayfa: 1.

²³ BOA, DH. EUM. THR, 70 / 69, sayfa: 7/1.

²⁴ BOA, DH. EUM. THR, 70 / 69, sayfa: 7/1. Mehmet Emin (Yurdakul) Bey 8 Eylül 1911 tarihinde Erzurum Valiliği'ne atanmış, ancak kısa bir müddet bu görevi yürütmüştür. Gazi Ahmet Muhtar Paşa Hükümeti'nin iktidar olmasıyla, 1912'de Erzurum Valiliği'nden azledilmiştir. (Ali Servet Öncü, 1908-1923 Yılları Arasında Erzurum Vilayeti'nin İdari ve Sosyo-Ekonomik Durumu, B.D.T (Atatürk Üniv. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü), Erzurum, 2006, s.23-24.)

²⁵ BOA, DH. EUM. THR, 70 / 69, sayfa: 7/1.

olan bir binada faaliyetlerini yürüttüğü bilinmektedir.²⁶ Erzurum Polis Mektebi binası, Murat Paşa Mahallesi'nde Resulpaşazade İhsan Bey'e ait iki katlı bir konak idi. Erzurum Polis Mektebi Müdüriyeti ile İhsan Bey arasında yapılan 27 Şubat 1915 (14 Şubat 1330) tarihli kira sözleşmesine göre, binanın kira bedeli yıllık doksan Osmanlı lirasıydı.²⁷

II. Meşrutiyet Dönemi'nde İstanbul Polis Mektebi'nde; "Kavanin, Polis Nizamnamesi, Telefon ve Telgraf Muhaberesi, Beden Terbiyesi, Eskrim, Otomobil ve Makine Sevki İdaresi, Meslek Terbiyesi ve Fiili Hizmet, Atış Nazariyesi, Acil Müdatat ve Hıfzıssıhha, Daktiloskopi ve Fotoğraf, Hesap, Tahriri Usulü" dersleri okutulmaktaydı.²⁸

Erzurum Polis Mektebi de müfredatını bu dersler üzerine inşa etmişti. Mektebin eğitim-öğretim programında Kavanin, Polis Nizamnamesi, Terbiye-i Meslekiye, Kitabet, Riyazet-i Bedeniye, Fotoğraf ve Daktiloskopi, Telgraf ve Telefon, Hesap, İlm-i Eşkal, Hıfzıssıhha gibi dersler yer almaktaydı.²⁹

²⁶ Örneğin Erzurum Polis Mektebi Müdürü Mehmet İrfan Bey tarafından 25 Ocak 1914 (12 Kanun-ı Sani 1329) tarihinde Emniyet-i Umûmiye Müdüriyeti'ne gönderilen telgrafta; binanın yıllık kirasının yüz yirmi lira olduğu belirtilmiştir. (Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umûmiye Müdüriyeti Muhasebe Kalemi (BOA, DH. EUM. MH), 74 / 94, sayfa: 1.)

²⁷ BOA, DH. EUM. MH, 130 / 43, sayfa: 1/1,1/2. Bu sözleşmeye göre; mektep binası olarak kiraya verilen konağın bitişiğindeki ahır, ambar damı ve yonca mergi kiraya dahil olmayıp, İhsan Bey'e ait kalacaktır.

²⁸ Okçabol, Zabıta Tarihi, s.180; Birinci, "İlk Polis Okulları", s.90. Açıldığı tarihten 1937 senesine kadar İstanbul Polis Mektebi'nin programlarına konulan ve kaldırılan dersler şu şekildedir; "Ceza Kanunu, Ceza Tatbikatı, Nizam, Sıhhat Bilgisi ve Acil Müdatat, Meslek Terbiyesi ve Karakol Vezaiifi, Yazı İşleri, Kitabet, Parmak İzi ve Fotoğraf, Telgraf ve Telefon, Kroki, Topoğrafya, Tarih ve Coğrafya, Tabanca Atışı Nazariyat ve Tatbikatı, Eskrim, Motorlu Nakliye Vasıtalarının Sevk ve İdaresi, Talim, Jimnastik." (Ergin, Türk Maarif Tarihi, 3-4, s.1500-1501.)

²⁹ Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umûmiye Müdüriyeti Memurin Kalemi (BOA, DH. EUM. MEM), 20 / 20, sayfa: 3; BOA, DH. EUM. THR, 107 / 17, sayfa: 1; Şahin, 1907'den 2000'e Polis Okulları, s.46,48. Osmanlı Devleti'nde daktiloskopi (parmak izi) konusundaki ilk birim, 1910 yılında İstanbul Polis Müdüriyet-i Umûmiyesi'nde kuruldu. İstanbul'da faydası çokça görülen bu uygulamanın diğer Osmanlı vilayetlerine taşınması için çalışmalar başlatıldı. Bu meyanda daktiloskopi eğitimi almaları için, vilayetlerden yetenekli birer komiseri İstanbul Polis Mektebi'ne göndermeleri istendi. Ardından, Osmanlı Devleti'nin bazı vilayetlerinde açılmış olan polis mekteplerinde ders olarak okutulmaya başlandı. Ancak mekteplerin eğitim-öğretim sürelerinin yeterli olmayışı ve müfredatların bu uzmanlık eğitimi için uygun olmamasından dolayı, istenilen başarı sağlanamadı. Bundan dolayı da polis mekteplerinde ders olarak okutulmasından vazgeçilerek, 1913 başlarından itibaren, bu işe uygun olan polislerin vilayetlerden İstanbul'a getirilmesi ve en iyi şekilde eğitilmeleri uygulaması başlatıldı. (Eyüp Şahin, "Türk Polisi İlk Uzmanlık Eğitimi Osmanlı Döneminde Parmak İzi Tespiti ve Olay Yeri İncelme

Bunun yanı sıra mektebin hizmetinde bulunan zabıtlerin (subayların) kıtalarına dönmelerinden dolayı 18 Kasım 1912 (5 Teşrin-i Sani 1328) tarihli emirnameyle açık kalan kadrolara tayinler yapılmış ve bundan dolayı bazı derslerin kaldırılması ve bazı derslerin müfredata ilave edilmesi, yani müfredatta kısmi değişiklikler yapılması söz konusu olmuştur.³⁰

İlgili emirnameyle Erzurum Polis Mektebi Müdüriyeti'ne gönderilen pusulaya göre, mektebin kadrosu ve maaş durumu şu şekilde düzenlenmişti;³¹

	AYLIK	YILLIK
- Müdür	2250 kuruş	27000 kuruş
- Kavanin ve Polis Nizamnamesi Muallimi	2000 kuruş	24000 kuruş
- Dahiliye Müdürü ve Terbiye-i Meslekiye ve Kitabet Muallimi	1200 kuruş	14400 kuruş
- Sınıf Zabiti ve Riyazet-i Bedeniye Muallimi	750 kuruş	9000 kuruş
- Sınıf Zabiti ve Fotoğraf ve Daktiloskopi ve Telefon Muallimi	750 kuruş	9000 kuruş
- Muhasebe ve Tahrirat Katibi ve Hesap Dersi Muallimi	300 kuruş	3600 kuruş
- İlm-i Eşkal Muallimi	750 kuruş	9000 kuruş
- Ser-hademe	300 kuruş	3600 kuruş
- Aşçıbaşı	225 kuruş	2700 kuruş
- Aşçıbaşı Kalfası	150 kuruş	1800 kuruş
- Beş adet hademe	1000 kuruş	12000 kuruş
YEKÜN	10125 kuruş	112500 kuruş

Mektebin Öğrenci Mevcudu ve Bu Konuda Yaşanan Sıkıntılar

Konusunda Aldı'', Polis Dergisi, Ankara, yıl:14, sayı:57, (Temmuz-Ağustos-Eylül 2008), s.9-10.)

³⁰ BOA, DH. EUM. THR, 88 / 59, sayfa: 2.

³¹ BOA, DH. EUM. MEM, 20 / 20, sayfa: 1,3.

Kendisinden önce açılmış İstanbul, Selanik ve Beyrut Polis Mektepleri gibi, Erzurum Polis Mektebi de yalnızca polislik mesleğine girecek öğrencilerin eğitimini üstlenmemişti. Halen bu meslek içerisinde bulunan personelin, memleketin ihtiyacına uygun surette donanımlı hale getirilmeleri için “meslek içi eğitimi de” gaye edinmişti.

Bu doğrultuda mektep, Erzurum Vilayeti ile bu vilayete komşu olan veya münasebeti bulunan Van, Bitlis, Mamuretülaziz, Diyarbakır ve Sivas vilayetlerinin polis teşkilatlarına tahsis edilmişti.³²

27 Kasım 1911 (14 Teşrin-i Sani 1327) tarihinde açılan Erzurum Polis Mektebi, Erzurum Vilayeti’nden sekiz, Mamuretülaziz Vilayeti’nden beş polis adayı ve Van Vilayeti polis teşkilatından dört polis memurunun katılımıyla, toplam on yedi öğrenciyle ilk dönem eğitim öğretimine başlamıştı. Erzurum Polis Mektebi’ne öğrenci göndermeleri gereken Diyarbakır, Bitlis ve Sivas vilayetleri ise, öğrenci gönderememişlerdi. Hatta bu yüzden mektebin açılışı iki hafta geciktirilmişti.³³

Bunun üzerine Emniyet-i Umûmiye Müdüriyeti tarafından 19 Aralık 1911 (6 Kanun-ı Evvel 1327) tarihiyle Erzurum, Mamuretülaziz, Van, Bitlis, Diyarbakır ve Sivas vilayetlerine gönderilen yazıda; ilgili vilayetlerin polis mürettebatının eğitimlerini tamamlama hususunda Erzurum Polis Mektebi’nin eğitim mıntıkasında oldukları, mektebin Erzurum, Van ve Mamuretülaziz vilayetlerinden gönderilen on yedi öğrenci ile açılışını gerçekleştirip faaliyetlerini devam ettirdiği belirtilmiş ve öğrenci göndermeyen vilayetlerin devam eden birinci şubeye katılmak üzere gecikmeden öğrenci göndermeleri istenmişti.³⁴

Bu yazışmadan sonra devam eden birinci şubeye Bitlis Vilayeti beş polis adayı göndermiş, Erzurum ve Van Vilayeti’nin mektepteki öğrencilerini ikişer kişi artırımlarıyla birinci şubenin mevcudu toplam yirmi altı talebeye ulaşmıştı. Diyarbakır Vilayeti ise mahalli asayişin sağlamada eksiklerinin bulunduğunu, 1327 senesi için beş talebenin ancak ikinci şubeye yetiştirilebileceğini belirtmişti.³⁵

Mektebin açılışında; ilk şubeye devam eden öğrencilerin 1328 yılı Nisan ayı başlarında (Nisan 1912) genel imtihanlarının yapılması ve mektepten mezun edilmeleri kararlaştırılmıştı. Aynı zamanda her altı hafta zarfında bir taraftan mektebe yeni talebe kabul edilmesi, diğer taraftan da diplomaları verilen öğrencilerin mezun edilmesi şeklinde bir çalışma programı hazırlanmıştı.³⁶

³² BOA, DH. EUM. THR, 66 / 71, sayfa: 1/1, 1/2.

³³ BOA, DH. EUM. THR, 70 / 69, sayfa: 7/1. Sivas Vilayeti mürettebatının, Erzurum Polis Mektebi’ne gönderilmeleri ilkin kararlaştırılmış olmasına rağmen, bu vilayet öğrencilerinin özellikle kış aylarında Erzurum’a gönderilmelerinin zorluklar doğuracağı görülerek, bu düşünceden Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti tarafından vazgeçilmişti. (BOA, DH. EUM. THR, 70/69, sayfa: 1/1.)

³⁴ BOA, DH. EUM. THR, 70 / 69, sayfa: 5/1.

³⁵ BOA, DH. EUM. THR, 70 / 69, sayfa: 6.

³⁶ BOA, DH. EUM. THR, 70 / 69, sayfa: 7/1.

Nitekim belirtilen programa sadık kalınarak, birinci şubeye (devre) devam eden yirmi altı talebenin 1328 Nisan ayı başında (Nisan 1912) eğitimleri tamamlanmış ve talebeler bağlı buldukları vilayetlerin polis mürettebatına katılmışlardı. 23 Nisan 1912 (10 Nisan 1328) tarihinde Erzurum Polis Mektebi Müdürü Bedri Bey tarafından Emniyet-i Umûmiye Müdüriyeti'ne gönderilen yazıda; birinci devreyi tamamlayan öğrencilerin diplomalarının ve talebeler tarafından çizilen mektep binası planının kendilerine gönderildiği belirtilmiş, diplomaların mühürlendikten sonra ait oldukları vilayetlere doğrudan gönderilmesi ve polis adaylarının, diplomalarının düzenlenmesi tarihinden itibaren maaşa geçirilmeleri hususunun ilgili vilayetlere bildirilmesi istenmişti.³⁷

Erzurum Polis Mektebi'nin karşı karşıya kaldığı en önemli sorunlardan biri; açılışında da olduğu gibi mektebin eğitim öğretim mntıkasında bulunan vilayetlerin açılan şubelere yeterli ölçüde öğrenci gönderememeleri meselesi olmuştu. Bu durum devam eden süreç içerisinde mektep müdürleri tarafından defaten dile getirilmişti.

Örneğin, Mektep Müdürü Bedri Bey tarafından Emniyet-i Umûmiye Müdüriyeti'ne 6 Mayıs 1912 (23 Nisan 1328) tarihinde gönderilen raporda; vilayetlerden gönderilen öğrenci sayısı belirtilmiş, bu sayının mektebin açılması için Osmanlı Hükümeti'nin gösterdiği fedakârlık ile örtüşmediği ve hükümetin malî durumu ortada iken, mektep masrafinin mevcudun ihtiyacının çok üzerinde olduğu, bu durumun ise mektep idare ve eğitim öğretim heyetini vicdanen rahatsız ettiği ifade edilmişti.³⁸

1 Mart 1913 (16 Şubat 1328) tarihinde bir diğer Mektep Müdürü Mehmet Arif Bey tarafından yine Emniyet-i Umûmiye Müdüriyeti'ne gönderilen yazıda ise polis mekteplerinin açılış gayesinin polislerin fikrî ve bedenî terbiyelerine hizmet etmek ve meşrutiyete uygun bir polis teşkilatı vücuda getirmek olduğu, bunun ise vilayetlerdeki mevcut polis ve namzetlerin mektebe gönderilmeleriyle mümkün olacağı belirtilmişti. Ancak şimdiye kadar vilayetlerdeki polis müdürleri tarafından bu durumun pek dikkate alınmadığı, dolayısıyla mektepteki öğrenci sayısının olması gerekenin çok altında olduğu ifade edilmiş; mevcut sayının ise ne mektebin gayesini temine ne de mektebin beklenen seviyede hizmet verebilmesine yetmediği dile getirilerek, bu konuda vilayetlere gerekli uyarının yapılması istenmişti.³⁹

irinci devreden (şube) sonra açılan devrelere vilayetlerden gönderilen talebe miktarı incelendiğinde, mektep müdürlerinin bu husustaki rahatsızlıkları daha iyi anlaşılmaktadır.

Mektebin ikinci eğitim öğretim devresine gönderilen öğrenci sayısı 18 olup,⁴⁰ bunun 9'u Erzurum Vilayeti'ndendi.⁴¹ 1328 yılının Mayıs ayı sonlarında (Haziran 1912)

³⁷ BOA, DH. EUM. THR, 76 / 33, sayfa: 2.

³⁸ BOA, DH. EUM. THR, 78 / 9, sayfa: 4.

³⁹ BOA, DH. EUM. THR, 88 / 44, sayfa: 2.

⁴⁰ BOA, DH. EUM. THR, 78 / 9, sayfa: 4.

⁴¹ BOA, DH. EUM. THR, 78 / 9, sayfa: 6-7.

genel imtihanları yapılarak ikinci devreden diploma almaya hak kazanan öğrenci sayısı ise 17 idi.⁴²

⁴² BOA, DH. EUM. THR, 78 / 9, sayfa: 2; BOA, DH. EUM. THR, 78 / 39, sayfa: 1/1-2. Mektebin bir ve ikinci devre öğrencilerinin eğitim-öğretimlerinin devam ettiği dönemde öğrencilerden ve mektep kadrosundan Tayyare İanesi adıyla belirli miktarda para toplanmıştı. 17 Nisan 1912 (4 Nisan 1328) tarihinde, Emniyet-i Umûmiye Müdüriyeti'ne gönderilmek üzere Erzurum postanesine teslim edilen para miktarı ve yardıma katılan öğrenci (gönderildikleri vilayetler ile birlikte) ve okul kadrosunun isim listesi şu şekildedir:

	KURUŞ	PARA
Mektep Müdürü Bedri Bey	108	
Kavânîn Muallimi İsmail Bey	108	
Mekteb Tabibi Behram Bey	86	
Dahiliye Komiseri İbrahim Efendi	52	20
Dahiliye Komiseri Mehmed Ziyaeddin Efendi	52	20
Muhasebe Memuru Mustafa Efendi	31	20
YEKÜN	438	20
Talebegân	KURUŞ	PARA
Van mürettebatından Polis Memuru Müştak Efendi	40	
Mamuretülaziz mürettebatından Komiser Muavini Mehmed Nuri Efendi	26	10
Mamuretülaziz mürettebatından Polis namzedi İbrahim Halil Efendi	21	
Mamuretülaziz mürettebatından Polis Memuru Mustafa Hayri Efendi	21	
Mamuretülaziz mürettebatından Polis Memuru Bekir Sıdkı Efendi	21	
Van mürettebatından Polis Memuru Hüseyin Efendi	21	
Van mürettebatından Polis Memuru Haşim Efendi	21	
Bitlis mürettebatından Polis namzedi Mehmed Efendi	20	
Erzurum mürettebatından Polis namzedi Cihan Efendi	20	
Erzurum mürettebatından Polis namzedi Mehmed Efendi	20	
Erzurum mürettebatından Polis namzedi Ahmed Cemil Efendi	20	
Erzurum mürettebatından Polis namzedi Sıdkı Efendi	20	
Bitlis mürettebatından Polis namzedi Hamid Efendi	10	20
Bitlis mürettebatından Polis namzedi Mehmed Emin Efendi	10	20
Bitlis mürettebatından Polis namzedi Gani Efendi	10	20
Bitlis mürettebatından Polis namzedi Mehmed Said Efendi	10	20
Bitlis mürettebatından Polis namzedi Fikri Efendi	10	20
Bitlis mürettebatından Polis namzedi Ziya Efendi	10	20
Bitlis mürettebatından Polis namzedi Yusuf Efendi	10	20
Mamuretülaziz mürettebatından Polis namzedi Vasıf Efendi	10	20
Mamuretülaziz mürettebatından Polis namzedi Tevfik Efendi	10	20
Mamuretülaziz mürettebatından Polis namzedi Ahmed Efendi	10	20

Mektebin üçüncü eğitim öğretim devresine Bitlis Vilayeti'nden 4, Van Vilayeti'nden 5 ve Diyarbakır Vilayeti'nden 5 polis adayı ile Erzurum Vilayeti'nden 1 muavin ve 2 polis memuru, yani toplam 17 öğrenci gönderilmişti. Mamuretülaziz vilayeti bu devreye harcırah tahsisatının olmaması nedeniyle öğrenci gönderememişti.⁴³

Mamuretülaziz mürettebatından Polis namzedi Hakkı Efendi	10	20
Mamuretülaziz mürettebatından Polis namzedi Faik Efendi	10	20
Mamuretülaziz mürettebatından Polis namzedi İsmail Efendi	10	20
Erzurum mürettebatından Polis namzedi Mahir Efendi	11	10
Erzurum mürettebatından Polis namzedi Hurşid Efendi	10	20
Erzurum mürettebatından Polis namzedi Mahmud Efendi	10	20
Erzurum mürettebatından Polis namzedi Mustafa Efendi	10	20
Erzurum mürettebatından Polis namzedi İlyas Efendi	10	20
Erzurum mürettebatından Polis namzedi Ali Efendi	10	20
Erzurum mürettebatından Polis namzedi Tevfik Efendi	10	20
Erzurum mürettebatından Polis namzedi Hüseyin Efendi	10	20
Erzurum mürettebatından Polis namzedi İsmail Efendi	10	20
	YEKÜN 941	20
Mekteb Hademegânı		
	KURUŞ	PARA
Mekteb Aşçıbaşı Abdulkerim Ağa	21	
Mekteb Aşçısı Dursun Ağa	10	20
Kahveci Arslan Ağa	21	
Hademe Refik	20	
Hademe Hakkı	15	30
Hademe Durak	10	20
Hademe Necib	10	20
	YEKÜN 1050	30
Hademe Osman	10	20
Erzurum mürettebatından Polis namzedi Ömer Efendi	10	20
Erzurum mürettebatından Polis namzedi Fazıl Efendi	10	20
Erzurum mürettebatından Polis namzedi Edib Efendi	10	20
Erzurum mürettebatından Polis namzedi Abdurrahman Ef.	10	
Erzurum mürettebatından Polis namzedi İbrahim Hakkı Ef.	10	
Erzurum mürettebatından Polis namzedi Ziya Efendi	10	
Posta ücreti	6	20
	YEKÜN 1116	10

²² (BOA, DH. EUM. THR, 76 / 46, sayfa: 3/4.)

⁴³ BOA, DH. EUM. THR, 78 / 9, sayfa: 2.

Mektebin dördüncü eğitim öğretim devresine iştirak eden ve 1328 yılı Teşrin-i Evvel'inde (Ekim/Kasım 1912) yapılan genel imtihanla mezun olmaya hak kazanan öğrenci sayısı 27 idi.⁴⁴

Mektebin beşinci eğitim öğretim devresi, Erzurum mürettebatından 13 ve Van mürettebatından 4 öğrencinin katılımıyla 1328 yılı Teşrin-i Sani başlarında (Kasım 1912) açılmıştı.⁴⁵ Bu mevcuda sonradan 2 öğrenci daha eklenmiş ve Mart 1329 da (Mart/Nisan 1913) toplam 19 öğrenci tahsil sürelerini tamamlayarak beşinci devreden mezun olmuştu.⁴⁶

Mektebin 14 Mayıs 1913 (1 Mayıs 1329) tarihinde açılan altıncı eğitim-öğretim devresine Erzurum Vilayeti'nden 13, Mamuretülaziz Vilayeti'nden 9, Bitlis Vilayeti'nden 10, Diyarbakır Vilayeti'nden 7, Van Vilayeti'nden 5 olmak üzere toplam 44 öğrenci iştirak etmişti.⁴⁷

Mektebin Mayıs 1330 (Mayıs/Haziran 1914) – Ağustos 1330 (Ağustos/Eylül 1914) tarihleri arasında devam eden sekizinci eğitim-öğretim devresine Erzurum Vilayeti'nden 10 memur, Mamuretülaziz Vilayeti'nden 6 memur, Diyarbakır Vilayeti'nden 15 memur, 1 polis adayı ve Van Vilayeti'nden 18 polis adayı ki toplam 50 öğrenci katılmıştı. Bitlis Vilayeti ise bu devreye öğrenci gönderememişti.⁴⁸

Verilen bu rakamlardan da anlaşılacağı gibi Erzurum Polis Mektebi'nin öğrenci sayısı devamlı düşük bir seviyede seyretmiştir.

Ancak bu durumun oluşmasında, vilayet polis teşkilatlarının asayişini sağlamada yeterli kadroya sahip olmamaları, dolayısıyla eldeki kısıtlı kadrodan mektebe öğrenci göndermelerinin mevcut sıkıntılarını artırması,⁴⁹ öğrenci gönderilmesi için gerekli olan

⁴⁴ BOA, DH. EUM. MEM, 20 / 46, sayfa: 1-2.

⁴⁵ BOA, DH. EUM. MH, 42 / 19, sayfa: 1.

⁴⁶ Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Muhaberat ve Tensikat Müdüriyeti (BOA, DH. EUM. MTK), 2 / 6, sayfa: 1/1-2.

⁴⁷ BOA, DH. EUM. MTK, 1 / 4, sayfa: 1.

⁴⁸ BOA, DH. EUM. MH, 252 / 71, sayfa: 4; BOA, DH. EUM. MH, 86 / 37, sayfa: 1.

⁴⁹ 8 Mayıs 1912 (25 Nisan 1328) tarihinde Erzurum Polis Müdürü Turan Bey tarafından Emniyet-i Umûmiye Müdüriyeti'ne gönderilen yazıda, vilayetin bu konuda yaşadığı sıkıntı ayrıntılı bir şekilde izah edilmişti. Turan Bey yazısında; 140 memurdan ibaret olan vilayet polis teşkilatının asayişini hakıyla yerine getirmede yeterli olmadığını, buna rağmen her türlü zorluğa göğüs gerilerek memurların mesleki terbiye ve donanımdan mahrum kalmamaları için, mektebin tamamlanan birinci devresine 10 ve devam eden ikinci devresine 9 öğrenci gönderildiğini ve üçüncü devreye ancak 5 memur gönderilebileceğini ifade etmişti. (BOA, DH. EUM. THR, 78/9, sayfa:6-7.) 28 Eylül 1913 (15 Eylül 1329) tarihinde Erzurum Polis Dairesi tarafından Emniyet-i Umûmiye Müdüriyeti'ne gönderilen raporda da, Erzurum Polis Teşkilatı'nın kadro sıkıntıları ve vilayetin asayiş konuları üzerinde detaylı bilgiler verilmişti. Bu rapora göre; Erzurum Vilayeti genelinde “2 ikinci komiser, 8 kıdemli komiser muavini, 13

zaruri masrafların vilayetlere gönderilmesinde oluşan aksaklıklar⁵⁰ ve özellikle kış aylarında iklim ve yol koşullarının meydana getirdiği zorluklar v.s göz ardı edilmemesi gereken önemli sebeplerdi.⁵¹

Mektebin Karşılaştığı Diğer Önemli Sorunlar

Polislik mesleğine kazandırılmak üzere vilayetlerden gönderilen polis adaylarının durumlarıyla ilgili de bir takım sorunlar yaşanmaktaydı. Mahalli idarelerin, gönderdikleri adayların sicilleriyle ilgili yeterli araştırma yapmadan iyi hal mazbataları vermeleri, adayların mektebe kabul edilmesinden sonra mektep tarafından yeniden detaylı inceleme yapılması zaruretini doğuruyordu. Önceden işlemler olduğu suçlardan dolayı, polislik mesleğinin büyüklük ve kutsiyetine uygun olmayan bazı adayların mektepten uzaklaştırılmaları dahi söz konusu olmaktaydı.

Öğrenci sayısında bahsetmiş olduğumuz sıkıntılara rağmen, mektep hem eğitim- öğretim faaliyetlerinin kalitesi hem de polislik mesleğinin onuru adına gerekli hassasiyeti göstermekteydi.

Örneğin, Karakilise* ahalisinden Ahmet Efendi isimli bir adaya, Karakilise Kazası İdare Meclisi tarafından iyi hal mazbatası verilmiş ve buna binaen adayın mektebe kaydı yapılmıştı. Ancak mektep tarafından sonradan yaptırılan tahkikatta, ilgili şahsın Karakilise'de Karşlı Ağabeg isimli kişinin mağazasını soyduğu ve bu suçtan Bayezid Ceza Mahkemesi'nce üç yıl kürek cezasına çarptırıldığı ortaya çıkarılmıştı. Bundan dolayı aday mektepten uzaklaştırıldığı gibi, mahalli idarelerce gerekli ehemmiyetin gösterilmesi için durum Emniyet-i Umûmiye Müdüriyeti'ne bildirilmişti.⁵²

muavin ve 115 polis memuru'' görev yapmaktadır. Vilayet merkezinde görevli olan amir ve memur sayısı 70 kişidir ki bu rakamın yüzde onu Erzurum Polis Mektebi'nde nöbetleşe çalışmaktadır. Vilayet merkezinin 100000 nüfusa sahip olduğu ve vilayetin genel durumu dikkate alındığında, vilayetin geneli için '2 birinci komiser, 3 ikinci komiser, 3 komiser muavini ve 65 polis memuruna'' daha ihtiyaç vardır. (Öncü, 1908-1923 Yılları Arasında Erzurum Vilayeti'nin İdari ve Sosyo-Ekonomik Durumu, s.352-353.)

⁵⁰ Örneğin 27 Kasım 1912 (14 Teşrin-i Sani 1328) tarihinde Erzurum Polis Mektebi Müdüriyeti tarafından Emniyet-i Umûmiye Müdüriyeti'ne gönderilen yazıda; Diyarbakır ve Mamuretülaziz polis müdüriyetlerinden alınan telgraflarda, zaruri masraflar için talep edilen tahsisatın henüz kendilerine ulaşmadığı, tahsisatın gönderilmesinden sonra öğrenci gönderilebileceğinin bildirildiği, ifade edilmişti. (BOA, DH. EUM. MH, 42 / 9, sayfa: 1-2.)

⁵¹ BOA, DH. EUM. THR, 78 / 9, sayfa: 5.

* Sonradan Karaköse olan şimdiki Ağrı il merkezi

⁵² BOA, DH. EUM. THR, 74 / 47, sayfa: 1/1,1/2,2/1,3. Polis olarak yetiştirilmek üzere polis mekteplerine alınacak öğrencilerin seçim usulü, 1907 ve 1913 tarihli Polis Nizamnamelerinde açıkça belirtilmiştir.

"1907 tarihli Polis Nizamnamesi'nin 22. maddesine göre; polis mesleğine seçilmek ve göreve atanmak için öncelikle; Osmanlı vatandaşı olmak, 25 yaşını bitirmiş, 40 yaşını

Erzurum Polis Mektebi'nin önemli sorunlarından birisi de ekonomik sıkıntılardı. Eğitim öğretim kadrosu polis müdürleri, komiserleri ve merkez memurlarından ibaret olan mektebin, talebeleri de çoğunlukla polislerden oluşmaktaydı. Vilayetlerdeki polis ve jandarmalara muntazaman maaş verildiği halde, kimi zaman mektebin eğitim öğretim kadrosu, çalışanları ve talebelerinin maaş ödemelerinin zamanında ve düzenli olarak yapılamaması, şevk ve gayretlerin kırılmasına, mağduriyetlerin oluşmasına yolaçıyordu.⁵³

Ayrıca mektebin yemek ihtiyacını karşılayan müteahhitlere yapılması gereken ödemelerin geciktirilmesi, bundan dolayı müteahhitlerin taahhütlerini terk etmeleri,⁵⁴ mektep binasının kirası için yıllık ödeneklerin zamanında gönderilmemesi,⁵⁵ eğitim öğretim faaliyetleri devam ediyor olmasına rağmen, elzem olan bazı mahal ve alet edevatın henüz tedarik edilmemiş olması⁵⁶ gibi hususlar, bazı dönemlerde yaşanan diğer belli başlı ekonomik kaynaklı problemlerdi.

Mektebin Yönetici ve Eğitim-Öğretim Kadrosu

geçmemiş olmak, Türkçe okur yazar olmak, hastalık veya sakatlığı olmamak ve bunu doktor raporuyla doğrulamak, her hangi bir mahkumiyeti bulunmamak ve iyi ahlak sahibi olmak gerekiyordu.”

“ 1913 tarihli ve 176 sayılı Polis Nizamnamesi'nin on dördüncü maddesine göre ise; polis adaylığına istekli olanlardan ilk olarak yirmi üç yaşından aşağı, otuz yaşından yukarı olmaması, okuma ve yazmasının olması, yazısının okunaklı, imlasının düzgün olması (mana değişmeyecek derecedeki imla hatası bunun dışındadır), okuduğunu oldukça süratli bir şekilde anlayacak ve tekrar edecek zeka gücüne sahip olması, netice itibarıyla polis okulunda okutulacak olan dersleri kavrama kabiliyetinin olması, boyunun 1,64 metreden aşağı olmaması, ağır suçlardan ve ırza saldırı suçlarından mahkum olmaması, sarhoşluk ve kumarbazlık gibi kötü alışkanlıklarının olmaması, süfli işlerle uğraşmaması ve iyi hal sahiplerinden olduğunun araştırmayla sabit olması, hasta ve vücutça her hangi bir sakatlığının bulunmaması ve bunun tasdik edilmiş olması şartları aranmaktaydı.” (Eyüp Şahin, 1907'den 2000'e Polis Okulları, s.55,59.)

⁵³ BOA, DH. EUM. MH, 83 / 64, sayfa: 1; BOA, DH. EUM. MH, 61 / 29, sayfa: 1.

⁵⁴ BOA, DH. EUM. MH, 83 / 64, sayfa: 1.

⁵⁵ BOA, DH. EUM. MH, 253 / 47, sayfa: 1.

⁵⁶ Erzurum Polis Mektebi Müdürü Mehmet İrfan Bey tarafından 15 Şubat 1913 (2 Şubat1328) tarihinde Emniyet-i Umûmiye Müdüriyeti'ne gönderilen yazıda; Beden eğitimi ve jimnastik derslerinin gerektiği ölçüde verilebilmesi için bir jimnastikhanenin yapılmasının, fotoğraf derslerinin hakkıyla yürütülebilmesi için de bir el makinesinin satın alınmasının, ayrıca öğrencilerin istirahatı için her bir öğrenciye birer karyola tedarikinin gerekli olduğu ifade edilmiş, bu işler için 13898 kuruşun, 1329 senesinde gönderilecek olan havalenin masraf kısmına eklenmesi istirham edilmişti. (BOA, DH. EUM. MH, 248 / 91, sayfa: 1.)

Müfredatta yer alan dersler mektepte görevlendirilen hocaların fedakâr çalışmaları ve gayretleriyle en iyi şekilde verilmeye çalışılmaktaydı. Erzurum Polis Mektebi'nde görev almış yönetici ve hocalar şunlardır:

Bedri Bey: Bedri Bey önce Selanik ardından İstanbul Polis Mekteplerinin Dâhiliye müdürlükleri görevinde bulunmuştur. Erzurum Polis Mektebi'nin açılmasının kararlaştırılmasıyla, Haziran 1327 (Haziran/ Temmuz 1911) tarihinde Erzurum Polis Mektebi'ne ilk müdür (kurucu müdür) olarak atanmıştır.⁵⁷ Bedri Bey gerek mektebin kuruluşu gerekse de diğer dönemlerinde önemli çalışmalarda bulunmuştur. Mektep binasının tedariki, vilayetlerden beklenen sayıda öğrenci gönderilmesi, gönderilen öğrencilerin niteliklerinin uygunluğu, derslerin istenen seviyede gösterilebilmesi ve mektebin eğitim öğretim kadrosu ile öğrencilerin giyim kuşam ve intizamı gibi birçok konuda gerekli titizliği göstermiştir.

Mehmet İrfan Bey: Erzurum Polis Mektebi'nde müdürlük yapan diğer bir kişi de Mehmet İrfan Bey'dir. Mehmet İrfan Bey 2000 kuruş maaş ile 5 Şubat 1913 (23 Kanun-ı Sani 1328) tarihinde görevine başlamıştır.⁵⁸ 12 Şubat 1915 (30 Kanun-ı Sani 1330) tarihinde Beyrut veya Adana Polis Mektebi Müdüriyetlerinden birine tayinini istemiş ise de yer değiştirme talebi gereksiz görülmüş ve görevine devam ettirilmişti.⁵⁹ Mehmet İrfan Bey de mektebin faaliyetlerini en iyi şekilde yürütebilmesi için, görev yaptığı süre içerisinde önemli çalışmalarda bulunmuştur.

Sadık Efendi: Sadık Efendi, Erzurum Polis Mektebi'nde Dâhiliye Müdürlüğü görevinde bulunmuştu. 9 Kasım 1911 (27 Teşrin-i Evvel 1327) tarihinde 775 kuruş maaş ile mektebin ilk Dâhiliye Müdürü olarak görevine başlamıştır.⁶⁰

İbrahim Efendi ve Mehmet Ziyaeddin Efendi: 18 Kasım 1912 (5 Teşrin-i Sani 1328) tarihinde yapılan yeni kadro tayininden önce, Erzurum Polis Mektebi'nde Dâhiliye Komiserliği görevinde bulunmuşlardır.⁶¹

Emin Zihni Efendi: Emin Zihni Efendi, Selanik Polis Mektebi Dâhiliye Komiserliği ve Müzakereciliği görevinde bulunmuş, Kitabet-i Resmîye ve Tatbikat-ı Adliye derslerini okutmuştur. Sonradan yeni program gereğince memuriyeti sınıf zabıtlığına dönüştürülmüş ve bir müddet de fotoğraf ve telgraf derslerini yürütmüştür. Selanik'in düşman tarafından işgal edilmesinin ardından 30 Kasım 1912'de (17 Teşrin-i

⁵⁷ BOA, DH. EUM. THR, 66 / 73, sayfa: 1.

⁵⁸ Şahin, 1907'den 2000'e Polis Okulları, s.46; Eyüp Şahin, "Osmanlı Polisinin Eğitimi ve Bu Amaçla Açılan Polis Okulları", Polis Dergisi, Ankara, yıl:7, sayı:25, (Ekim-Kasım-Aralık 2000), s.136.

⁵⁹ BOA. DH. EUM. MEM, 61 / 10, sayfa: 1.

⁶⁰ Şahin, 1907'den 2000'e Polis Okulları, s.46; Şahin, "Osmanlı Polisinin Eğitimi ve Bu Amaçla Açılan Polis Okulları", s.136.

⁶¹ BOA. DH. EUM. THR, 76 / 46, sayfa: 3/4.

Sani 1328) İstanbul'a gelmiş, 1000 kuruş maaşlı memuriyetine denk bir göreve atanma talebinde bulunmuştur.⁶² İlgili talebinin Emniyet-i Umûmiye Müdüriyeti tarafından değerlendirilmesiyle, 5 Aralık 1912 (22 Teşrin-i Sani 1328) tarihinde Erzurum Polis Mektebi Dâhiliye Müdürlüğü görevine tayin edilmiştir.⁶³

Emin Zihni Efendi, Erzurum Polis Mektebi'nde 1200 kuruş maaşlı Dâhiliye Müdürlüğü göreviyle birlikte, 18 Kasım 1912 (5 Teşrin-i Sani 1328) tarihli yeni program içerisinde Terbiye-i Meslekiye ve Kitabet derslerini yürütmüştür.⁶⁴

İsmail Hakkı Efendi ve Hüseyin Fahreddin Efendi: Erzurum Polis Mektebi'nde Dâhiliye Müdürlüğü görevinde bulunmuş, aynı zamanda Terbiye-i Meslekiye ve Kitabet derslerini okutmuşlardır. 18 Kasım 1912 (5 Teşrin-i Sani 1328) tarihli yeni program ve kadro tayininden sonra, İsmail Hakkı Efendi 1200 kuruş maaş ile 14 Ekim 1913 (1 Teşrin-i Evvel 1329) tarihinde, Hüseyin Fahreddin Efendi ise 1000 kuruş maaş ile 15 Temmuz 1914 (2 Temmuz 1330) tarihinde mektepteki görevlerine başlamışlardır.⁶⁵

İsmail Efendi: Hukuk Mektebi mezunlarından olup Üsküdar merkezi polis komiserliği görevinde bulunmuştur. Erzurum Polis Mektebi'nin açılmasının kararlaştırılmasıyla, 27 Temmuz 1911 (14 Temmuz 1327) tarihinde mektebe ilk Kavânîn Muallimi olarak atanmıştır.⁶⁶

Mehmet Emin Efendi: Erzurum Polis Mektebi'nde Kavânîn Muallimliği görevinde bulunmuş diğer bir kişi de Mehmet Emin Efendidir. Mehmet Emin Efendi Emniyet-i Umûmiye Müdüriyeti'nde Memurin Kalemi Müdürlüğü yapmış, ardından 8 Eylül 1913 (26 Ağustos 1329) tarihinde 2000 kuruş maaş ile Erzurum Polis Mektebi Kavânîn Muallimliği'ne tayin edilmiştir.⁶⁷

⁶² BOA. DH. EUM. THR, 84 / 49, sayfa: 4. I. Balkan Savaşı'nda Yunan kuvvetlerine mağlup olunmasıyla, 8 Kasım 1912 günü Selanik'te toplanan Türk ve Yunan kuvvetlerinin temsilcileri arasında bir protokol yapılmış ve bu protokolle Selanik'in ve buradaki Türk birliklerinin Yunan ordusuna teslim edilmesi kabul edilmiştir. 9 Kasım 1912 öğleden sonra iki Yunan taburu, 11 Kasım 1912'de de Yunan Kralı Jorj (Yorgi) Selanik'e büyük bir merasimle girmiştir. (Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi Balkan Harbi Osmanlı Devri (1912-1913) III.cilt 2. kısım Garp Ordusu Yunan Cephesi Harekatı, Ankara, 1993, (Genelkurmay Basımevi), s.316,319,321.)

⁶³ BOA. DH. EUM. THR, 84 / 49, sayfa: 1,2.

⁶⁴ BOA. DH. EUM. MEM, 20 / 20, sayfa: 3; Şahin, 1907'den 2000'e Polis Okulları, s.46,48; Şahin, "Osmanlı Polisinin Eğitimi ve Bu Amaçla Açılan Polis Okulları", s.136.

⁶⁵ Şahin, 1907'den 2000'e Polis Okulları, s.46,48; Şahin, "Osmanlı Polisinin Eğitimi ve Bu Amaçla Açılan Polis Okulları", s.136.

⁶⁶ BOA. DH. EUM. THR, 67 / 74, sayfa: 1.

⁶⁷ BOA. DH. EUM. MH, 67 / 24, sayfa: 1; Şahin, 1907'den 2000'e Polis Okulları, s.46; Şahin, "Osmanlı Polisinin Eğitimi ve Bu Amaçla Açılan Polis Okulları", s.136.

Osman Efendi: Osman Efendi de Erzurum Polis Mektebi'nde Kavânîn Muallimliği görevini yürütmüştür. 1329 Teşrin-i Evvelî'nde (Ekim/Kasım 1913) bu göreve tayin edilmiştir.⁶⁸ Ancak daha sonra, mesleğiyle uyuşmayacak surette hükümet aleyhinde konuşma ve propagandalarda bulunmasından dolayı, memuriyetten azledilmiş ve Dîvân-ı Harb-i Örfî'de yargılanmasına karar verilmiştir.⁶⁹

Behram Bey: Erzurum Polis Mektebi'nin açılışından hemen sonra mektep tabibi olarak görev yapmıştır. Aynı zamanda bu süreçte Hıfzıssıhha derslerini yürütmüştür.⁷⁰

Abdullah Edib Efendi: 14 Ağustos 1913 (1 Ağustos 1329) tarihinde 1200 kuruş maaş ile Erzurum Polis Mektebi'ndeki görevine başlamış, Hıfzıssıhha derslerini vermiştir.

Avni Efendi: Mektepte 21 Temmuz 1914 (8 Temmuz 1330) tarihinde 750 kuruş maaş ile Sınıf Zabiti olarak görevine başlamıştır.⁷¹ Erzurum Polis Mektebi'nde sınıf zabitleri tarafından Riyazet-i Bedeniye ile Fotoğraf, Daktiloskopi ve Telefon gibi dersler verilmiştir.⁷²

Erzurum Polis Mektebi'nin Önemi ve Mektebin Kapatılması

Osmanlı Devleti'nde II. Meşrutiyet döneminde kurulmuş diğer polis mektepleri gibi polislerin fikri ve bedeni gelişmelerine hizmet etmek ve Meşrutiyete uygun polis teşkilatı oluşturabilmek amacıyla açılmış olan Erzurum Polis Mektebi, ismini zikretmeye çalıştığımız yönetici ve hocaları vasıtasıyla amaçlar doğrultusunda önemli hizmetlerde bulundu. Yalnızca Erzurum değil, mektebin eğitim-öğretim mıntikasına dâhil edilen Van, Bitlis, Mamuretülaziz ve Diyarbakır vilayetlerinden gönderilen polis memuru ve polis adaylarının yetiştirilmesinde yoğun gayretler sarfetti. Vilâyât-ı Şarkıyye bölgesinde, asayiş ve emniyet işlerinin daha çağdaş ve nitelikli yürütülebilmesi için önemli bir vazifeyi, polislerin eğitimi işini üstlendi.

Bu bilgilere bakılarak Erzurum Polis Mektebinin hem Erzurum hem Vilâyât-ı Şarkıyye hem de Osmanlı Devleti Polis Teşkilatı'na önemli faydalar sağladığı söylenebilir.⁷³ Polisiye hizmetler ve polis teşkilatına olan faydalarından başka, bölgenin eğitim ve kültür hayatına katkılarının bulunduğunu söylemek yanlış olmaz. Birçok alanda olduğu gibi eğitim sahasında da Osmanlı Devleti'nin önemli bir merkezi olan Erzurum, bünyesine Erzurum Polis Mektebi'ni de alarak eğitim yapısının ilerletilmesinde gerek kendisi gerekse de çevresi için önemli fırsatlar doğurdu.

⁶⁸ BOA, DH. EUM. MH, 69 / 11, sayfa: 1.

⁶⁹ BOA, DH. EUM. MTK, 42 / 22, sayfa: 1.

⁷⁰ BOA, DH. EUM. THR, 76 / 46, sayfa: 3/4; BOA, DH. EUM. THR, 107 / 17, sayfa: 1.

⁷¹ Şahin, 1907'den 2000'e Polis Okulları, s.48; Şahin, "Osmanlı Polisinin Eğitimi ve Bu Amaçla Açılan Polis Okulları", s.136.

⁷² BOA, DH. EUM. MEM, 20 / 20, sayfa: 3.

⁷³ Şahin, 1907'den 2000'e Polis Okulları, s.48; Şahin, "Osmanlı Polisinin Eğitimi ve Bu Amaçla Açılan Polis Okulları", s.137.

Ancak Osmanlı Devleti'nin girdiği Trablusgarp ve Balkan Savaşları, bilindiği üzere devletin birçok hususta zarar görmesine sebebiyet vermiştir. Henüz yeni açılmış bir kurum olan Erzurum Polis Mektebi de bu savaşlardan üzerine düşen payı almıştır.

Öyle ki I. Balkan Savaşı'nın başlamasından hemen sonra, vatanın düçar olduğu durumdan rahatsızlık duyan mektep öğrencilerinden bir kısmı harekete geçmiş ve takdire şayan bir surette, devam eden harbe gönüllü olarak katılma arzusunda bulduklarını mektep müdüriyetine bildirmişlerdi.⁷⁴

Vatanperver Türk Polisi'nin örnek bu talebi, sonraki süreçte başlayacak ve Osmanlı Devleti'nin felaketine yol açacak I. Dünya Savaşı sırasında, polis okullarının yaşayacağı sıkıntıların beklide ilk sinyallerindendi.

Nitekim Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na katılmasının ardından eli silah tutan vatan evlatlarının cephelere koşmasıyla, polis mektepleri de öğrenci kitlelerinden mahrum kalacaktır. Gerek bu sebep, gerekse de savaş içerisinde Osmanlı Devleti'nin ekonomik durumu, Erzurum Polis Mektebi'nin de sonunu hazırladı.⁷⁵

I. Dünya Savaşı sebebiyle Osmanlı Devleti'nin seferberlik ilan etmesinden dolayı, 27 Ekim 1914 (14 Teşrin-i Evvel 1330) tarihinde Erzurum Polis Mektebi ilk etapta tatil edildi. Ancak bu süreçte mektebin çalışanları ve hademelerine, memuriyetleri bitirilmemiş olmasından dolayı maaşları verilmeye devam edildi.⁷⁶

16 Şubat 1916 tarihinde Erzurum'un Ruslar tarafından işgal edilmesinden sonra ise⁷⁷ 1333 senesi Muvazene-i Umûmiye Kanunu gereğince, zaten kapalı olması ve kadrosunun da mevcut olmaması gerekçe gösterilerek, 1 Nisan 1917 (1 Nisan 1333) tarihinde tamamen lağvedildi.⁷⁸

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Tahrirat Kalemi (BOA, DH. EUM. THR)

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Memurin Kalemi (BOA. DH. EUM.MEM)

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Muhasebe Kalemi (BOA. DH. EUM. MH)

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Muhaberat ve Tensikat Müdüriyeti (BOA. DH.EUM. MTK)

⁷⁴ BOA, DH. EUM. THR, 84 / 3, sayfa: 1,2,7/1.

⁷⁵ Şahin, 1907'den 2000'e Polis Okulları, s.49; Emniyet Genel Müdürlüğü Arşiv Belgeleriyle Gerçekler, s.13.

⁷⁶ BOA, DH. EUM. MH, 91 / 60, sayfa: 1,2.

⁷⁷ Kemal Arı, Birinci Dünya Savaşı Kronolojisi, Ankara, 1997, s.202.

⁷⁸ BOA, DH. EUM. MH, 155 / 54, sayfa: 1.

Kitap ve Makaleler

ARI, Kemal, Birinci Dünya Savaşı Kronolojisi, Ankara, 1997

BİRİNCİ, İhsan, "Emniyet Teşkilatımızın Tarihçesi", Hayat Tarih Mecmuası, İstanbul, cilt:2, sayı:12, Ocak 1966, s.77-81.

-----, "İlk Polis Okulları", Hayat Tarih Mecmuası, İstanbul, cilt:1, sayı: 3, Nisan 1966, s.87-90.

Emniyet Genel Müdürlüğü Arşiv Belgeleriyle Gerçekler – Osmanlı'dan Günümüze Emniyet Mensuplarının Özlük Dosyalarındaki Diploma, Sertifika ve Üniformalı Resimler, (Emniyet Genel Müdürlüğü Araştırma ve Planlama ve Koordinasyon Daire Başkanlığı Yayınları), Ankara, 2002

ERGİN, Osman, Türk Maarif Tarihi, 3-4, İstanbul, 1977

ERGUT, Ferdan, Modern Devlet ve Polis Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Toplumsal Denetimin Diyalektiği, İstanbul, 2004

ERGÜN, Mustafa, II. Meşrutiyet Devri'nde Eğitim Hareketleri (1908-1914), Ankara, 1996

KOÇER, Hasan Ali, Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi (1773-1923), İstanbul, 1991

OKÇABOL, Derviş, Zabıta Tarihi, (III. Kitap) (2. Basım), Ankara, 1940

ÖNCÜ, Ali Servet, 1908-1923 Yılları Arasında Erzurum Vilayeti'nin İdari ve Sosyo - Ekonomik Durumu, B.D.T, (Atatürk Üniv. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü), Erzurum, 2006

ŞAHİN, Eyüp, 1907'den 2000'e Polis Okulları, Ankara, 2001.

-----, "Türk Polisi İlk Uzmanlık Eğitimini Osmanlı Döneminde Parmak İzi Tespiti ve Olay Yeri İnceleme Konusunda Aldı", Polis Dergisi, Ankara, yıl:14, sayı:57, Temmuz-Ağustos-Eylül 2008, s.9-13.

-----, "Osmanlı Polisinin Eğitimi ve Bu Amaçla Açılan Polis Okulları", Polis Dergisi, Ankara, yıl:7, sayı:25, Ekim-Kasım-Aralık 2000, s.121-141.

ŞİMŞEK, Celal- ÖMRÜUZUN, Hulki- SÖNMEZ, Nevzat, Emniyet Teşkilatı (Polis Meslek Hukuku), (T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Akademisi Başkanlığı), Ankara, Aralık 2001

Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi Balkan Harbi Osmanlı Devri (1912-1913) III. Cilt 2. kısım Garp Ordusu Yunan Cephesi Harekatı, (Genel Kurmay Basımevi), Ankara, 1993